

IWONA BURKACKA* | UNIwersytet warszawski

Upgrade'ować czy upgradować?

Wahania w zapisie czasowników zapożyczonych (zakończonych w języku angielskim na e nieme)

Słowa kluczowe: zapożyczenia, czasownik, ortografia, socjolekt, derywat.

doi: <http://dx.doi.org/10.31286/JP.01014>

Wydawać by się mogło, że problematyka dotycząca zapożyczeń angielskich w polszczyźnie doczekała się tak wielu opracowań¹, że nie ma już potrzeby powrotu do omawiania tego zagadnienia. Tymczasem przegląd komentarzy i wpisów zamieszczanych na stronach internetowych oraz obserwacja polszczyzny używanej przez młode i średnie pokolenia Polaków pozwalają zaobserwować wahania w grafii czasowników przejmowanych z języka angielskiego zakończonych w oryginalnej pisowni na e nieme. Spotykamy się z zapisem, w którym występuje apostrof, co widoczne jest zarówno w formie bezokolicznika, np. *binge'ować*, jak i w formach koniugacyjnych, np. *binge'uje*. Należy dodać, że wariant zapisu czasownika z apostrofem nie jest jedyny, funkcjonują też inne postaci: *bingeować*², *bingować* i *bindżować*, z których dwie ostatnie wpisują się w spotykane od dawna i opisane w literaturze przedmiotu sposoby adaptacji czasowników (por.: Cyran 1974; Nowowiejski 1996; Mańczak-Wohlfeld 2008; Witalisz 2016).

Wątpliwości najczęściej dotyczą zapisu czasowników niezbyt rozpowszechnionych w polszczyźnie ogólnej. Zwykle to verba występujące w wypowiedziach specjalistycznych, np. informatyków, elektroników, pracowników międzynarodowych korporacji, np. *upgrade'ować* (*upgradować*, *apgrejdować*), oraz w wypowiedziach młodzieży czy osób opisujących nowe zjawiska społeczno-kulturowe, np. przywołany czasownik *binge'ować* (*bingować*, *bindżować*, *bingeować*). Z czasem to słownictwo zyskuje jednak szersze grono użytkowników i przenika do szeroko rozumianej polszczyzny potocznej. Czas pandemii, który upłynął pod znakiem pracy i nauki zdalnej, spowodował, że znacznie więcej osób zapoznawało się z wieloma aplikacjami i programami oraz nowym dla siebie słownictwem. Tę sytuację dobrze opisuje cytat z recenzji jednego z nowych seriali:

* i.burkacka@uw.edu.pl; ORCID: 0000-0002-8595-0173

1 Por. bibliografia zamieszczona w pracach: Dunaj, Mycawka 2017; Mańczak-Wohlfeld 2004, 2008; Witalisz 2016, 2019.

2 Np. <https://pl.gottamentor.com/before-watching-new-jodi-arias-documentary> (dostęp: 22 stycznia 2022).

Świat online stał się integralną częścią codziennego życia. Użytkownicy sieci intensywnie lajkują, szerują, udostępniają, czatują. Zakupy, praca, nauka, a nawet relacje i emocje – wszystko jest „na kliknięcie” (<https://www.tvnmedia.pl/aktualnosci/online/behawiorysta-nowy-serial-player-original>, dostęp: 20 września 2021).

Pojawiały się też pytania, który zapis jest dobry lub lepszy³. Użytkownicy polszczyzny, poszukując odpowiedzi, korzystają z różnych źródeł – zarówno tych, w których jest zawarta kodyfikacja normy ortograficznej (WSO PWN) lub podane jej omówienie (np. w poradniach językowych), jak i tych nastawionych na inny cel – słowników ogólnych polszczyzny (SJP PWN, WSJP PAN). Słowniki ortograficzne często nie dostarczają odpowiedzi na te pytania lub zawierają rozstrzygnięcia pojedynczych przykładów, a literatura dotycząca zapożyczeń czasownikowych (por. rozdz. 2) nie odnosi się wprost do grafii zapożyczonych verbów. Celem artykułu jest zatem próba wypracowania zaleceń normatywnych w zakresie zapisu zapożyczonych czasowników zakończonych w oryginalnej pisowni niemym *e*.

1. Materiał i procedura badawcza

Przedmiotem analizy jest grafia nowszych⁴ czasowników zapożyczonych z języka angielskiego, których oryginalna pisownia zawiera w zakończeniu nieme *e*. Materiał został wyekscerpowany ze źródeł internetowych (głównie ze specjalistycznych forów dyskusyjnych, stron użytkowników urzędów danej firmy, stron prezentujących i omawiających nowe filmy itp.⁵) i społecznie tworzonych zbiorów słownictwa (MSSMP, OJ UW⁶). Następnie sprawdzono, czy uzyskane warianty zapisu verbów (mające minimum 5 potwierdzeń) są rejestrowane w słownikach online: kodyfikującym ortografię WSO PWN oraz ogólnych SJP PWN, WSJP PAN, a także w korpusach polszczyzny (NKJP i MoncoPL; por. Pęzik 2020). Weryfikacja zapisu dotyczyła zarówno form bezokolicznika, jak i form koniugacyjnych. Wprowadzono zatem wyszukiwania umożliwiające przegląd grafii pełnego paradygmatu analizowanych czasowników (uwzględniające warianty morfologiczne i różne formy zapisu). Efekty wyszukania ręcznie zweryfikowano (odrzucono homonimy). Badania przeprowadzono we wrześniu 2021 i styczniu 2022 roku. W tle rozważań znalazły się również odniesienia do wyrazów słowotwórczo powiązanych z analizowanymi czasownikami.

2. Grafia zapożyczeń czasownikowych

Co do zasady wyrazy przejęte z innych języków mogą być oddawane w polszczyźnie zgodnie z ich wymową lub grafia, czemu towarzyszą procesy adaptacji (w tym morfologicznej),

3 Pytania są obecne na stronach i blogach prowadzonych przez redaktorów i korektorów, np. „*częszować* (czy może *chase’ować*)?”, <http://red-kor.pl/coraz-popularniejsze-zapozyczenia/>, wpis z 31 maja 2021 roku (dostęp: 22 stycznia 2022).

4 Na nowość można spoglądać z różnych perspektyw, co pozwala mówić o nowości bezwzględnej (np. Wierchoń 2016) i względnej (odnoszonej do obecności w danej odmianie języka).

5 <https://www.elektroda.pl/#>, <http://forum.unitra-fan.pl/magmor-vt4943.htm>, <https://forum.nikoniarze.pl>, <https://twojepc.pl>, <https://www.forumrowerowe.org>, <https://pl.rec.akwarium.narkive.com/bDa1IwSy/filtracja-mechniczna-w-malawi-kube-czy-filtr-wewn>, www.spiderweb.pl, <https://zpopk.pl>, <https://www.serialowa.pl>, <https://w-files.pl/exchange-online-power-shell-kontakty-i-rezerwacja-sal/>, <https://magivanga.com>, <http://red-kor.pl/>, <https://www.focus.pl>.

6 Słownictwo jest opracowywane przez językoznawców pod kierunkiem Katarzyny Kłosińskiej.

uproszczenia i substytucje (por.: Cyran 1974; Witalisz 2016). Zdarza się, że przez pewien czas równolegle funkcjonują dwa lub trzy warianty zapisu zapożyczenia, dopiero po pewnym czasie jeden z nich zaczyna dominować i wypiera inne, choć nie musi się tak stać, por.: *klaun* a. *klown*, *e-mail*, *mail*, pot. *mejl* (WSO PWN). Sposób adaptacji zależy również od języka dawcy (por. zapożyczenia z języków o innych alfabetach lub systemach znaków) i czasu, w którym przejęto dane słowo (por.: Cyran 1974; Dyszak 2019).

Współcześnie – w związku z większą znajomością języków obcych przez znaczną część społeczeństwa – w polszczyźnie ogólnej dominuje przejmowanie zapożyczonych z języka angielskiego rzeczowników w formie graficznej⁷, a więc z zachowaniem pisowni oryginału, natomiast w polszczyźnie młodzieżowej i niektórych środowiskach (np. w korpomowie) w wersji spolszczającej oryginał (por.: Różycka 2006, 2007; Przybylska 2009; Kuć 2011; Dyszak 2019), co niekiedy może być formą wyrażania dystansu wobec oficjalnej polszczyzny i zaleceń normatywnych czy efektem zabawy (ludycznego podejścia do zapożyczeń).

Zasady ortograficzne regulują zapis form fleksyjnych zapożyczonych nazw własnych (głównie imion i nazwisk) oraz w sposób pośredni⁸ zapożyczonych rzeczowników pospolitych, których grafia różni się od wymowy. W formach fleksyjnych obu tych grup nazw (nazw własnych i pospolitych) stosuje się zapis z apostrofem oddzielającym *e* nieme od końcówki fleksyjnej, np.: *pendrive'u*, *pendrive'em*, lub jeśli występuje zmiękczenie wygłosowej głoski, zapis z pominięciem litery *e*, np. *pendrivie* (a. *pendriwie*), por. zasada [244] 66.2 dotycząca odmiany nazwisk angielskich i francuskich zakończonych na *-e* nieme⁹ i [245] 66.3 opisująca sytuację, gdy w formach fleksyjnych dochodzi do alternacji (*Joyce*, z *Joyce'em*, ale o *Joysie*; por. WSO PWN). Reguły zapisu form deklinacyjnych nazw własnych wynikają z przyjęcia zasady zachowania pisowni najbliższej oryginałowi, dopóki jest to możliwe i zgodne z uproszczoną wymową.

Jeśli chodzi o przymiotniki i czasowniki, podlegają one koniecznej adaptacji morfologicznej¹⁰: z substytucją morfemową, np.: *klikalny* – *clickable* (*-alny* – *-able*), *indoktrynować* – *to indoctrinate* (*-ować* – *-ate*), lub z przyłączeniem morfemu¹¹, np. *serfować* – *to surf*¹². Do zapożyczonych przymiotników dołączane są głównie morfemy *-owy*, *-alny*, *-ny*, w odmianach środowiskowych także inne, np. *-aśny*: *bigaśny* (por. Burkacka 2010: 230), a do czasowników morfemy *-ować*¹³ lub znacznie rzadziej: *-izować/-yzować*, *-nąć*, *-ić/yc*, *-ać* (por.: Cyran 1974; Kowalik 1977: 78–79, 94–96; Waszakowa 2005: 170–172; Dyszak 2019: 26). Zdaniem Izabeli Różyckiej (2007: 196) specyfika zapożyczeń czasownikowych polega na tym, że „adaptacja morfologiczna wyprzedza tu inne jej typy, nawet fonetyczną czy graficzną, co szczególnie

7 Szczegółowe sposoby oddawania zapożyczeń referują Władysław Cyran (1974) i Alicja Witalisz (2016). W artykule odnoszę się głównie do zapisu form czasownikowych z *e* niemym i pomijam inne kwestie dotyczące procesu adaptacji.

8 Przez wskazanie przykładu zapisu form fleksyjnych, np.: *dress code*, *dress code'u*, *pendrive*, *pendrive'em* (WSO PWN).

9 Por. też zasada [240] 61.2 odnosząca się do imion obcych.

10 Niekiedy podobny proces dotyczy przysłówków, np. *longiem* 'nieprzerwanie; bez chwili wytchnienia' (← ang. *long* 'długi') (por. Dyszak 2019).

11 Z substytucją fonetyczną.

12 Z rzadką mamy do czynienia z pozostawieniem przymiotników w formie oryginalnej, por.: *moro*, *bordo*.

13 Ten morfem także w przeszłości był często wykorzystywany w procesie przyswajania zapożyczeń (por. Nowowiejski 1996: 134).

wyraźnie obserwować można na przykładzie słownictwa środowiskowego [...]”. Z substytucją morfemów czasownikowych mieliśmy często do czynienia w procesie zapożyczenia czasowników z łaciny, z języka włoskiego, francuskiego czy niemieckiego, np. zamiana dotyczyła francuskiego *-er*, włoskiego *-are* czy niemieckiego *-en* na polskie *-ować*, czemu towarzyszyła adaptacja grafii mająca na celu przybliżenie wymowy, np.: *angażować* (← fr. *engager*), *aranżować* (← fr. *arranger*), *melanżować* (1. ‘imprezować; oddawać się zabawie’, 2. ‘uczestniczyć w wydarzeniach kulturalno-rozrywkowych’; ← fr. *mélanger*, też francuski rzeczownik *mélange*).

Czasowniki bez *e* niemego nie są zwykle źródłem kłopotów ortograficznych, jedyna wątpliwość może dotyczyć tego, czy zapis ma być zgodny z grafią, czy z wymową (zwykle uproszczoną¹⁴). Współcześnie dominuje zapis, w którym do zapożyczenia zapisanego w sposób zbieżny z oryginałem dodaje się cząstkę czasownikotwórczą (morfem bezokolicznika z przyrostkiem tematycznym) *-ować*, por.: *bootować* ← ang. *to boot*, *forwardować* ← ang. *forward*, *logować się* ← ang. *to log in/on*¹⁵. Nieco inną sytuację mamy w polszczyźnie potocznej lub gwaraach młodzieżowych, w których spotykamy pisownię oddającą wymowę lub zbliżoną do niej, por. *lukać*, *luknąć* ← ang. *to look*¹⁶. W tekstach środowiskowych można też spotkać pisownię wariantywną, np.: *klaszować się* (*clashować?*) czy *apdateować* (*apdejtować?*), co odnotowuje I. Różycka (2007: 196).

Przeгляд zapożyczeń angielskich czasowników z niemym *e* odnotowanych w słownikach współczesnej polszczyzny prowadzi do wniosku, że przejmowano verba z pominięciem¹⁷ końcowej litery *e*, por.: *dryblować*, *hejtować*, *lajkować*. Taki zabieg (wraz z innymi uproszczeniami) pozwala uniknąć nietradycyjnych zapisów form koniugacyjnych, np. ang. *to like* i *to hate* zostały przyswojone jako *lajkować* i *hejtować*, a więc w paradygmacie koniugacyjnym otrzymaliśmy zapisy: *lajkuję*, *hejtuję* (a nie: *like'ować*, *hate'ować* i *like'uję*, *hate'uję*). Taka grafia ułatwia szybsze wtopienie się elementu zapożyczonego w polszczyznę i adaptację słowotwórczą wyrazu bez widocznych na pierwszy rzut oka oznak obcości, np.: *polajkowanie*, *polajkować*, *zajajkowany*. W odniesieniu do dwóch przywołanych przykładów pisownię tę wzmacniają przejęcie i adaptacja rzeczowników *hejt* i *lajk* (częściej w lm. *lajki* ‘polubienia’; Wyrwas 2015; por. też: Niepytalska-Osiecka 2014; Kacperska 2019), które znajdują się w tym samym gnieździe słowotwórczym i na gruncie słowotwórstwa synchronicznego mogą być traktowane jako podstawy tych czasowników. Należy też dodać, że początkowo czasowniki *hejtować* i *lajkować* funkcjonowały w polszczyźnie potocznej, w której często mamy do czynienia z pisownią uwzględniającą uproszczoną wymowę. Oprócz tych trzech czasowników notowanych w słownikach języka polskiego lub słownikach ortograficznych (*hejtować* SJP PWN, *lajkować* i *dryblować* WSO PWN) należy wymienić podobne formalnie czasowniki przejęte z angielskiego: *klonować* (← ang. *to clone*), *serwować* (1. ‘wybijać piłkę’, 2. ‘podawać do stołu’ ← ang. *to serve*). Jak widać, w ich spolszczonej wersji pominięto *e* (zamieniono też *c* na *k* i *v* na *w*, co jest typowym działaniem adaptacyjnym).

14 Tu często występuje substytucja na poziomie fonetycznym.

15 W formie spolszczonej występuje również zubożenie o cząstkę *in/on*.

16 Tu też częściej są stosowane inne morfemy: *-ić*, *-ać*, *-nąć*.

17 Także z innymi zmianami w grafii, por. *dryblować* i ang. *to dribble*.

Przegląd dostępnej literatury dotyczącej nowszych zapożyczeń czasownikowych z języka angielskiego prowadzi do wniosku, że badacze zauważyli występowanie zróżnicowanych sposobów zapisu. W większości przywołują zapisy spolszczone bez obecności apostrofu. Renata Przybylska (2009: 105–106) odnotowała formy: *apdejtować*, *baunsować*, *tejknać* i *densić*, Barbara Kudra (2016: 51–52): *deletować*, *lajkować*, *hejtować*, *fejkować*¹⁸, Patrycja Kochanek (2019): *szerować*¹⁹ (też *zszerować*, *wyszerować*), Andrzej Dyszak (2019: 26, 65) wynotował: *densić*, *dęsić*, *brośować*, a Alicja Witalisz (2016: 38, 56, 120) podała: *browsować*. Marcin Maciołek (2017: 53–54) wymienił formy: *deletować*, *delejtować*, *upgradować*, *apgrejdować*, *pejstować* (od ang. *paste* ‘wklejać’), *sejwować* (od ang. *save* ‘zachowywać’²⁰). Czasowniki: *zasejwować*, *upgradować*, *updatować* zostały też odnotowane w tekście naukowym dotyczącym języka informatycznego (Hudy 2019). Małgorzata Urban (2014) wymienia *baunsować* ‘tańczyć’ (od ang. *to bounce* ‘podskakiwać, poruszać się w górę i w dół’) i *tejknać* (‘wziąć, często bez pozwolenia’, od ang. *to take*). SJP PWN notuje *hajpować* potocznie: 1. ‘wychwalać, promować z ekscytacją’. Jedynie kilkoro badaczy notuje zapisy niektórych verbów z apostrofem. I. Różycka (2007: 196) podaje warianty zapisu kilku czasowników z zastosowaniem apostrofu²¹: *plejować* (*play’ować*?²²), *tajpować* (*type’ować*?), *updatować* (*apdejtować*?), *upgradować* (*upgrade’ować*?, *apgrajdować*?), a Joanna Kuć (2011: 368–370): *charge’ować*, *czardżować*, *szczardżować*, *customizować*, *skastomizować*, *outsourc’ować*, *wyoutsourc’ować*, *challenge’ować*, *czelendżować*. Zapisy w nawiasie i ze znakiem zapytania zastosowane przez I. Różycką zdają się wskazywać na jej wątpliwości dotyczące statusu lub akceptacji grafii tych form.

Przykład zapisu formy fleksyjnej z zastosowaniem apostrofu (*update’uje*) odnotowuje też Jan Miodek (2013: 354), który sytuuje ten czasownik w obrębie działań derywacyjnych jako świadectwo „przeogromnych możliwości słowotwórczych naszego języka”. Nie odnosi się jednak do grafii czasownika.

Na zapis części z czasowników uwzględniający przybliżoną wymowę może wpływać ich funkcjonowanie w polszczyźnie środowiskowej. Jak zauważa A. Dyszak (2019: 24):

Charakterystyczną cechą neologizmów słowotwórczych o obcej podstawie jest ich *p o s t a ć g r a f i c z n o - f o n e t y c z n a*, gdyż niemalże we wszystkich wypadkach jest ona wynikiem przejścia nie formy graficznej wyrazu obcego, ale jego wymowy (choć spolszczonej, a niekiedy zniekształconej lub nieco przekształconej), która zapisywana jest zgodnie z fonetyczną zasadą polskiej ortografii: „jak słyszę, tak piszę” [...].

I choć badacze odnotowują obecność zapożyczeń czasownikowych, to jednak na ogół nie odnoszą się wprost do obecności lub pomijania *e* niemego. Wskazują ogólnie na spolszczenie

18 Od ang. *fake* ‘fałszywy’ (Kudra 2016: 52).

19 Czasownik ten odnotowuje również Beata Kacperska (2019).

20 M. Maciołek (2017: 53) podkreśla, że wyrazy *paste*, *save* są słabo zasymilowane w polszczyźnie; zachowują oryginalną pisownię, częściowo wymowę i nie odmieniają się. Dodaje też, że mają wyraźny recesywny charakter (Maciołek 2017: 54–55).

21 Przy czym nie tylko zapis z zastosowaniem apostrofu budzi wątpliwości badaczki, np.: *downloadować* (*downloade’ować*?, *dołnłodować*?), *klaszować się* (*clashować*?) (Różycka 2007: 196).

22 Zapis ten nie znajduje uzasadnienia nawet w obrębie zasad dotyczących zapisu form fleksyjnych rzeczowników (nie stawia się apostrofu po literze *y* występującej po literze *a*, w tym kontekście zwyczajowo literze *y* odpowiada w warstwie fonicznej jota).

pisowni (Kuć 2011; Dyszak 2019) lub niekiedy notują wariant z apostrofem. W większości zdają się przyjmować, że *e* nieme nie wchodzi do wersji zaadaptowanej morfologicznie, co nie jest tak oczywiste dla współczesnych użytkowników polszczyzny, jak można sądzić na podstawie występowania form z zastosowaniem apostrofu. Jedynie Katarzyna Wyrwas (bezpośrednio) i Marcin Maciołek (pośrednio) odnoszą się do omawianej kwestii. K. Wyrwas (2015) w poradni językowej Uniwersytetu Śląskiego, odpowiadając na pytanie dotyczące poprawnej pisowni czasowników *lajkować* i *hejtować*, uzasadnia pomijanie końcowego niemego *-e*:

Po angielsku te czasowniki mają formy *like*, *hate*, więc gdybyśmy przyjęli je w zapisie angloskim, ze względu na końcowe nieme *-e* w obu formach musielibyśmy końcówki czasownikowe dodawać po apostrofie zgodnie z zasadami pisowni polskiej: *like'ować*, *hate'ować*. Tymczasem przyjęcie zapożyczenia w wersji fonetycznej i uproszczonej pozwala na lepszą adaptację obcego wyrazu do języka polskiego. Mamy w polszczyźnie wiele słów zmodyfikowanych w ten sposób, zapożyczonych dawniej i obecnie: *sejff* od ang. *safe* [...].

Przywołane przez badaczkę zasady dotyczą jednak zapisu form fleksyjnych rzeczowników pospolitych i nazw własnych. Nie ma w nich mowy o zapisie czasowników czy przymiotników²³.

Przegląd publikacji poświęconych zagadnieniom adaptacji najnowszego słownictwa angielskiego, publikacji normatywnych i wypowiedzi w poradniach językowych upowszechniających kodyfikację normy nie prowadzi wprost do odszukania zasad czy zaleceń, którymi użytkownik języka mógłby się kierować, gdy próbuje zapisać świeżo przejętą formę lub tę o słabym stopniu stabilizacji w polszczyźnie. Co najwyżej wzmacnia jego wątpliwości.

3. Analiza materiału

W wyniku przeglądu materiału pochodzącego z różnych źródeł internetowych oraz opracowań dotyczących najnowszego słownictwa o obcej genezie (por. rozdz. 2) uzyskano 17 czasowników zapożyczonych (na ogół o wariantywnej pisowni), których źródłem są angielskie czasowniki z *e* niemym na końcu. W zasobach OJ UW odnaleziono tylko leksem *hajpować się*. Przegląd haseł w MSSiMP (notującym uczniowskie neologizmy) przyniósł potwierdzenia postaci niektórych czasowników lub ich warianty: *baunsować*, *densić* (i *podensić*, *densować*), *loffciać*, *zmutować* (i *zmutowany*). Oto wykaz tych verbów wraz z wyekscerpowanymi wariantami zapisu:

- *baunce'ować* lub *baunsować* ‘tańczyć’ ← ang. *to bounce* ‘podskakiwać, poruszać się w górę i w dół’²⁴,
- *binge'ować*, *bingeować*, *bingować*, *bindźować* ← ang. *binge* z funkcjonującego wyrażenia *binge-watching* (lub *binge viewing*), oznaczającego zjawisko nałogowego oglądania seriali, odcinek po odcinku,

23 Na problem pisowni przymiotników pochodnych zwraca uwagę M. Maciołek (2017: 53), który wskazuje na dwie możliwości zapisu derywatów: pierwszy – z zachowaniem *e* i dodaniem formantu po apostrofie oraz drugi – z odcięciem w pisowni niemego *e* i dodaniem sufiksu bezpośrednio do tak skróconego tematu. Przywołuje też wariantywną w WSO PWN pisownię przymiotników (*hardware'owy* i *hardwarowy*, *software'owy* i *softwarowy*, *hardcore'owy* i *hardcorowy*) oraz rzeczowników (*harwar'owiec*, *harwarowiec* oraz *softwar'owiec*, *softwarowiec*) (Maciołek 2017: 53).

24 Wyraz odnotowany w pracy M. Urban (2014).

- *brośować* albo *browsować* ← ang. *to browse* ‘przeglądać’,
- *challengeować* albo *czelendźować* ← ang. *to challenge* ‘wyzwać, rzucać wyzwanie’,
- *chargeować* albo *czardźować* ← ang. *to charge* ‘policzyć komuś, pobrać, oskarżyć, naładować się, w profesjolekcie HR ‘upomnieć kogoś za coś, rozliczyć kogoś z czegoś’,
- *customizować* ← ang. *to customize* ‘wykonać na zamówienie, przerabiać zgodnie z indywidualnymi potrzebami klienta, dostosowywać’,
- *deleteować*, *delejtować* albo *dilejtować* ← ang. *to delete* ‘usunąć’,
- *densić*, *densować* albo *dęsić* ← ang. *to dance* ‘tańczyć’,
- *hajpować* potocznie: 1. ‘wychwalać, promować z ekscytacją’ (SJP PWN), 2. *hajpować się* ‘ekscytować się’ (OJ UW) ← ang. *to hype* ‘rozreklamować, zrobić dużo szumu wokół kogoś lub czegoś; pobudzać, rozdmuchać’,
- *lovcić*, *loffcić* ← ang. *to love* ‘kochać’²⁵,
- *odmutować* ‘włączyć mikrofon, zlikwidować wyciszenie mikrofonu’, *zmutować* ‘wyłączyć mikrofon, wyciszyć mikrofon’ ← *to mute* ‘wyciszyć’,
- *outsourcować* ← ang. *to outsource* ‘korzystać z obsługi zewnętrznej’, według J. Kuć (2011: 369) w języku HR: ‘wyrzucać na zewnątrz czynności i ludzi, czyli pozbawiać ich pracy, zlecając pewne zajęcia firmom zewnętrznym’ (w ocenie J. Kuć znaczenie środowiskowe budzi negatywne konotacje),
- *sejfować*, *sejwować*, *zasejwować* ← ang. *to save* ‘zapisać’,
- *shareować*, *sharować* albo *szerować*, rzadziej *szorować* ← ang. *to share* ‘udostępniać, dzielić się, też ‘dzielić się pracą’²⁶,
- *tejknać* ‘wziąć, często bez pozwolenia’ ← ang. *to take*²⁷ ‘wziąć, zabrać, przyjąć’,
- *updateować*, *updatować* albo *apdejtować* ← ang. *to update* ‘aktualizować informacje, przekazywać najnowsze wiadomości’,
- *upgradeować*, *upgradować* albo *apgrejdować* ← ang. *to upgrade* ‘zmodernizować, unowocześnić’, w odniesieniu do kontekstów komputerowych: ‘wprowadzić nową wersję czegoś, rozszerzyć możliwości sprzętu’.

Kilka z nich odnotowano tylko w jednej wersji zapisu: *customizować*, *hajpować*, *odmutować*, *zmutować*, *tejknać*. W paru wątpliwości dotyczą zapisu śródgłosowych części: *brośować* albo *browsować*, *lovcić* albo *loffcić*, *densić* albo *dęsić*, *sejfować* albo *sejwować*. Mamy też przykład doboru innego morfemu czasownikotwórczego: *densić* i *densować*. W zapisie dziewięciu czasowników spotkano się z zastosowaniem apostrofu.

Przyjęto następującą procedurę postępowania: w pierwszej kolejności sprawdzono, czy wymienione verba są odnotowane w WSO PWN, następnie w słownikach ogólnych, a potem w korpusach współczesnej polszczyzny.

25 Możliwe też jest wskazanie innego źródła: rozpowszechnionego w polszczyźnie rzeczownika *love* ‘miłość’.

26 Według P. Kochanek (2019) czasownik występuje w dwóch znaczeniach: 1. ‘udostępniać’ (w internecie, zwłaszcza w mediach społecznościowych oraz portalach informacyjnych), 2. ‘dzielić coś’ (w polskich oddziałach międzynarodowych korporacji, można się dzielić sprzętem, obowiązkami, wrażeniami itd.). Por. rzeczownik *szer* notowany przez OJ UW: *środ. pot.* ‘treść udostępniona innym użytkownikom’ i A. Witalisz (2019: 49) oraz szczegółowo omawiany przez P. Kochanek (2019).

27 Czasownik odnotowany przez R. Przybylską (2009) i M. Urban (2014).

3.1. WSO PWN

Żaden spośród wymienionych czasowników nie jest notowany w WSO PWN. Słownik ten podaje jedynie pisownię rzeczownika *upgrade* (z kwalifikatorem *inform.*): „up•grade (inform.) ndm a. -de’u, -de’em, up•gradzie; -de’y, -de’ów”, a więc z zachowaniem *e*²⁸, a także *update*, *challenge*.

3.2. Słowniki ogólne

SJP PWN podaje znaczenie i pisownię czasownika *upgradować* ‘rozszerzać program lub instalować nowszą wersję programu’, *updatować* oraz *hajpować*. Notuje rzeczownik *delete* ‘klawisz’ oraz pisownię z apostrofem przymiotnika *challenge’owy*²⁹. WSJP PAN nie zawiera analizowanych haseł czasownikowych³⁰.

3.3. NKJP

Żaden z wymienionych czasowników nie został wyszukany w zasobach NKJP, co nie dziwi ze względu na brak uzupełnień korpusu o nowy materiał (od 2011 roku³¹).

3.4. MoncoPL

Osiem czasowników jest odnotowanych w MoncoPL: *updatować*, *baunsować*, *czelendźować*, *customizować*, *densować*, *szerować*, *outsourc’ować*, *outsoursować*, *lovciać*. Liczba potwierdzeń jest jednak na ogół niewielka, niektóre potwierdzenia się dublują, co powoduje ich usunięcie z analizy. Samo przeszukiwanie bazy rodzi pewne kłopoty ze względu na brak narzędzi sprawnie wyszukujących pełne paradygmaty koniugacyjne³² tych czasowników, zwłaszcza zapisywanych z apostrofem, ale dostępny materiał jest znacznie nowszy niż w NKJP i obejmuje w większym stopniu polszczyznę swobodną (źródła internetowe), co pozwala wyszukać opisywane czasowniki.

Pisownia bez wariantów dotyczy pięciu spośród analizowanych czasowników. Najwięcej potwierdzeń ma czasownik *czelendźować* (18 różnych przykładów użycia). W siedmiu przykładach wystąpiły formy bezokolicznika, przy czym w sześciu pochodziły z tekstów odnoszących się do korpomowy (w dwóch z nich mamy do czynienia z podaniem znaczenia, w kilku natomiast zastosowano cudzość). Spośród innych form należy odnotować trzy

28 M. Maciołek (2017: 49, 53) odnotowuje występowanie przymiotników *online’owy* i *offline’owy*, a także: *adware’owy*, *firmware’owy*, *freeware’owy*, *harware’owy*, *shareware’owy*, *software’owy*. Odwołuje się też do wariantywnej pisowni przymiotników *hardware’owy* i *hardwarowy*, *software’owy* i *softwarowy* w WSO PWN z 2016 roku.

29 Tu być może o takiej formie zapisu zdecydowały znaczne różnice między wymową a zapisem (na gruncie polszczyzny grupę *gowy* nie czyta się jako *dżowy*).

30 Słownik ten powstaje i kolejne hasła są stopniowo wprowadzane.

31 Prace w NKJP ruszyły ponownie pod koniec 2021 roku (w związku z pozyskaniem środków na kontynuację prac). Jest więc nadzieja na uzupełnienie zbiorów, co spowoduje uaktualnienie danych.

32 Wyszukiwanie czasownika *bingować* przynosi wynik negatywny (*bingować**, *bingować***), podczas gdy przeszukiwanie bazy z zastosowaniem polecenia *binguj**, *bingow** przynosi konteksty czasownikowe.

różne potwierdzenia formy *czelendźował*, po dwa form *czelendźuj* i *czelendźuje* oraz po jednym *czelendźuję*, *czelendźujemy* oraz imiesłowu przymiotnikowego czynnego *czelendźujące* i przysłówkowego współczesnego *czelendźując*. W połowie kontekstów mamy do czynienia z odniesieniami do korpomowy.

Czasownik *customizować* występuje tylko w bezokoliczniku. Jest odnotowany w ośmiu różnych kontekstach odnoszących się do dopasowywania wyposażenia i wykończenia domu, kombinezonów, motocykli, kart podarunkowych i innych produktów czy usług. Z kolei czasownik *lovciac* ma tylko cztery potwierdzenia (jedno formy bezokolicznika i trzy form trzeciej osoby liczby pojedynczej czasu teraźniejszego: *lovcia*). Konteksty użyć wskazują na polszczyznę środowiskową, a forma bezokolicznika jest cytatem z wypowiedzi Marka Kuźniaka dotyczącej adaptacji zapożyczeń. Czasownik *baunsować* ma po dwa różne poświadczania formy bezokolicznika i rozkaznika liczby pojedynczej *baunsuj*, a *densić* tylko jedno potwierdzenie³³.

Do grupy czasowników, których pisownia w świetle przykładów z MoncoPL jest wariantywna, należy zaliczyć: *szerować*, *share'ować*, *update'ować*, *update'ować*, *apdejtować* oraz *outsourc'e'ować*, *outsoursować*. Obciążenie poszczególnych wariantów pisowni jest jednak różne. Czasownik *szerować* ma 16 potwierdzeń użycia bezokolicznika w tej spolszczonej postaci, najstarsze z 2012 roku. W części przykładów można zauważyć występowanie cudzośłów lub podawanie znaczenia, co może świadczyć o nowości słowa. MoncoPL dostarczyło zaledwie jednego potwierdzenia formy osobowej czasownika, i to w zapisie z apostrofem *share'ował*.

O wiele więcej wariantów zapisów ma czasownik *updatować*. Wyszukiwanie w MoncoPL przyniosło potwierdzenia 2 użyć bezokoliczników *update'ować*, 2 – *updatować*, 4 – *apdejtować* oraz po 2 przykłady wystąpienia form osobowych: *apdejtował*, *updejtuje*, *updatowałem*. Przykłady pochodzą z różnych źródeł (m.in.: *gazeta.pl*, *tvp.info*, *gość.pl*, *interia.pl*), najstarsze są z 2010 roku. Zapis z apostrofem został potwierdzony przykładami z 2020 roku, a bez apostrofu z 2011 (nawet ze znacznie bardziej spolszczoną pisownią: *apdejtował*). Zapisy form koniugacyjnych odnotowanych w MoncoPL nie zawierają apostrofu.

Spolszczona pisownia dominuje w zapisach czasownika *outsoursować*. Spotykamy ją w 12 egzemplifikacjach, często w niemal identycznych kontekstach. Pisownię z zastosowaniem apostrofu odnajdujemy w dwóch przykładach użyć bezokolicznika oraz kilku formach osobowych: *outsourc'uje* i *outsourc'ują*.

Przegląd wyekscerpowanych przykładów pozwala więc stwierdzić, że znaczna część zapożyczonych verbów została przyswojona w postaci bez niemego *e*. Na ogół większa wariantywność dotyczy form bezokolicznika. Ta obserwacja nie obejmuje form osobowych czasownika *outsourc'e'ować*. Materiał jest jednak niezbyt liczny i nie pozwala na pogłębioną analizę.

33 Inne efekty wyszukiwania to nazwy zespołu muzycznego DENSİ, grupy wokalne Dens, nazwisko Magdy Dens i wiele innych nazw własnych.

4. Czasowniki w wersji z adaptacją graficzną, fonetyczną lub mieszaną

W przywołanych przykładach oprócz problemu z pozostawieniem lub nie niemego *e* widoczny był różny sposób adaptacji czasowników: występowały verba, które przejęto zgodnie z uproszczoną wymową (np.: *szerować*, *apdejtować*), a także te, w których w różnym stopniu zachowano grafie. Skoro opowiedzieliśmy się za pomijaniem niemego *e*, pozostaje rozstrzygnąć, którą wersję zapisu: zgodną z uproszczoną wymową czy zgodną (w części) z zapisem, przyjmujemy. W pracy nad konstruowaniem zalecenia należy uwzględnić kilka czynników: obecność innych wyrazów z gniazda słowotwórczego oraz rejestr polszczyzny, w którym występuje zapożyczone verbum. Przy czym trzeba pamiętać, że niekiedy wyrazy mające jedno źródło funkcjonują w różnych odmianach języka, np. czasowniki *densić* i *densować* występują w odmianie młodzieżowej, a rzeczownik *dance* (WSO PWN) i przymiotnik *dance'owy* a. *dansowy* (SJP PWN) w polszczyźnie ogólnej.

Współcześnie procesy zapożyczania w krótkim czasie obejmują całe grupy wyrazów pokrewnych słowotwórczo. Zdaniem I. Różyckiej (2007: 198) „rodziny wyrazów od zapożyczeń powstają «niemal od razu»”. Trudno więc określić, który z wyrazów z gniazda słowotwórczego został zapożyczony jako pierwszy, tym bardziej że niekiedy są kłopoty ze wskazaniem formy bazowej ze względu na „identyczność formy werbalnej i imiennej”, częściej w języku angielskim (Różycka 2007: 198). Krystyna Waszakowa (2005: 172), przyjmując perspektywę synchroniczną w analizie relacji słowotwórczych, wskazuje na szybki proces uzupełniania gniazd zapożyczeń o nowe formacje „dotwarzane na gruncie języka polskiego”, co prowadzi do większego stopnia zakorzenienia elementów przejętych. Istotne jest funkcjonowanie całych gniazd słowotwórczych skupiających wyrazy powiązane semantycznie i formalnie, np. *czelendź* i *czelendźować*. Istnienie innych spolszczonych wyrazów słowotwórczo powiązanych może wspierać podobny zapis czasownika, ale też trzeba mieć na uwadze, że czasowniki dość szybko stają się podstawami kolejnych verbów, ponieważ prefiksacja przebiega niemal automatycznie. Szybko tworzone są formy dokonane czasowników, np. odnotowane w przywołanym materiale: *wyoutsourc'e'ować*, *skastomizować*, czy inne struktury prefiksalne, np. zasłyszane: *wydilejtować*, *zdilejtować*, *nadilejtować się*. Zapis typu *wydele'te'ować* jest trudny do zaakceptowania ze względu na różny sposób potraktowania połączeń z morfemami rodzimymi. Dość sprawnie można utworzyć gerundia i inne rzeczowniki odczasownikowe: *dilejtownia*, *dilejtownik*, *dilejtowniarz*, *dilejciarz*, *dilejciarstwo*. Zachowanie *e* niemego i zastosowanie apostrofu nie uniemożliwia działań słowotwórczych, o czym świadczą następujące przykłady:

Awatar i update'owanie, czyli rzeczywistość elektroniczna w codziennym komunikacyjnym obcowaniu (tytuł artykułu; Miodek 2013).

Nowy mechanizm update'owania systemu (<https://pdacclub.pl/Sprzet/nowy-mechanizm-update-owania-systemu.html>, dostęp: 21 września 2021).

Update'owanie Polskiego Exploita i inne rzeczy (<https://www.youtube.com/watch?v=ZIFI8cc7u7I>, dostęp: 21 września 2021).

Takie zapisy derywatów nie są jednak zgodne z tradycją. Odbiegają od sposobu zapisu wyrazów pochodnych słowotwórczo. Łatwiej zaakceptować czasownik *hejtować*, gdy mamy do czynienia z rzeczownikami: *hejt*, *hejter*, *hejciarstwo*, podobnie *lajkować*, gdy znamy *lajki* (por. Wyrwas 2015). Tak więc za przyjęciem formy *szerować* przemawiałoby funkcjonowanie we współczesnej polszczyźnie rzeczownika *szer* i imiesłowu przymiotnikowego biernego *szerowany* 'dzielony/współdzielony' (Kochanek 2019), a za *apdejtować* – *apdejt* oraz *apdejczik*. Podobnie: *bauns* i *bausować* (*pobaunsować*), *binger*³⁴ i *bingować*. Z kolei wobec odnotowanego w WSO PWN rzeczownika *challenge* i obecnego w SJP PWN przymiotnika *challenge'owy* należałoby się opowiedzieć za czasownikiem *challengować*. Tym bardziej że choć w momencie przemowienia wyrazu trudno zgadnąć, czy zostaną też zapożyczone inne wyrazy z tego gniazda słowotwórczego, to jednak w świetle badań językoznawczych widoczny jest szybki przebieg tego procesu, co może – łącznie z dużą liczbą zapożyczeń graficznych wśród rzeczowników – skłaniać do zapisu z zachowaniem pisowni oryginalnej, zmodyfikowanej tylko przez pominięcie niemego *e* w formach czasowników i przymiotników. Nie wykluczam dalszej adaptacji czasownika i możliwości dopuszczenia jako wariantu postaci *czelendźzować*, co widoczne jest w polszczyźnie potocznej, a na co wskazują zapisy odnotowane w MoncoPL i obecność w tym korpusie rzeczownika *czelendź*. Warto dodać, że zapożyczone verba szybko przenikają do szerszego grona odbiorców, a czasowniki mogą zyskiwać nowe znaczenia, funkcjonujące w odmiennych typach komunikacji.

Wnioski

W pisowni czasowników zapożyczonych z języka angielskiego należałoby się opowiedzieć za grafią z pominięciem niemego *e* (np. *upgradować*). W odniesieniu do innych części zapisu warto mieć na uwadze pisownię wyrazów słowotwórczo powiązanych (np. *updatować* – *update*) oraz odmianę polszczyzny, w której występują (np. *densić*). W polszczyźnie ogólnej warto zachować pisownię oryginalną z odcięciem niemego *e*, co nie wyklucza dalszych procesów adaptacyjnych, które są bardzo silne zwłaszcza w polszczyźnie potocznej i gwarach młodzieżowych, także w niektórych profesjolektach. Przyjęcie takiego rozwiązania ułatwiłoby jednak posługiwanie się w tekstach wysoko specjalistycznych słownictwem zapożyczonym w sytuacji, gdy nie istnieją lub nie są znane użytkownikowi polskie odpowiedniki. Tym bardziej że zdaniem badaczy na ogół przystosowanie pisowni jest ostatnim etapem procesu adaptacji zapożyczeń angielskich, a „oryginalna pisownia przeważa nad przyswojoną długo po zapożyczeniu słowa, m.in. dlatego, że wydaje się lepszym nośnikiem konotowanych przez nie treści” (Bańko i in. 2016: 162). Oczywiście nie mówimy tu o sytuacji, gdy zmiany kształtu

34 „Zwykle przeciętni «bingerzy» oglądają po kilka odcinków, jednak zdarzają się tacy, którzy są w stanie spędzić z ulubionym serialem nawet kilkanaście godzin” (<https://www.focus.pl/artykul/binge-watching-moze-zlagodzic-izolacyjne-smutki-ale-sa-tez-minusy>, dostęp: 29 stycznia 2022).

przejmowanej jednostki dotyczą adaptacji morfologicznej (wtedy umożliwiają posługiwanie się zapożyczeniem w polszczyźnie).

Przyjęcie proponowanej pisowni ograniczyłoby zapisy form czasowników (i pochodnych od nich wyrazów) z zastosowaniem apostrofu jako sposobu niemającego uzasadnienia w pisowni verbów.

Bibliografia

- Bańko M., Svobodová D., Rączaszek-Leonardi J., Tatjewski M. 2016: *Nie całkiem obce. Zapożyczenia wyrazowe w języku polskim i czeskim*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Burkacka I. 2010: *Klasyfikacja słowotwórcza nowszych zapożyczeń*, „Linguistica Copernicana”, nr 2(4), s. 229–240.
- Cyran W. 1974: *Mechanizm zapożyczania wyrazów w języku polskim*, „Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego” XX, s. 23–37.
- Dunaj B., Mycawka M. 2017: *O potrzebnych i niepotrzebnych zapożyczeniach z języka angielskiego*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis”, FOLIA 234, „Studia Linguistica” XII, s. 67–80.
- Dyzak A.S. 2019: *Z badań nad zjawiskami słowotwórczymi i adaptacyjnymi w „najmłodszej polszczyźnie”*, „Język Polski” XCIX, z. 3, s. 18–31.
- Hudy V. 2019: *Czy rosyjski jest bardziej „angielski” niż polski? O zapożyczeniach w języku informatycznym w aspekcie glotto-dydaktycznym*, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, nr 26, s. 399–412.
- Kacperska B. 2019: *Googlować, trollować, tweetować..., czyli nowe zapożyczenia czasownikowe w języku użytkowników internetu*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Linguistica”, nr 53, s. 123–136.
- Kochanek P. 2019: *Słowo szerować i jego stabilność ekspresyjna*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, nr 3951 „Studia Linguistica”, nr 38, s. 55–65.
- Kowalik K. 1977: *Struktura morfonologiczna współczesnej polszczyzny*, Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk, Kraków.
- Kuč J. 2011: *Nowe profesjolektalne słownictwo polskie (na przykładzie języka zawodowego menedżerów i trenerów)*, [w:] M. Ološtiak, M. Ivanová, D. Slančová (red.), *Vidy jazyka a jazykovedy. Venovanú životnému jubileu doc. PhDr. Milošavy Sokolovej*, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, Prešov, s. 348–360.
- Kudra B. 2016: *O niektórych właściwościach nowych derywatów czasownikowych*, „Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego” LXII, s. 49–57.
- Maciołek M. 2017: *O asymilacji anglicyzmów komputerowych w polszczyźnie raz jeszcze*, „Poradnik Językowy”, z. 10, s. 43–58.
- Mańczak-Wohlfeld E. 2004: *Starsze i nowsze zapożyczenia angielskie w mówionej oraz pisanej odmianie języka polskiego*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego”, nr 60, s. 109–115.
- Mańczak-Wohlfeld E. 2008: *Morfologia zapożyczeń angielskich w językach europejskich*, „Studia Linguistica Universitatis Iagellonicae Cracoviensis”, nr 125, s. 113–120.
- Miodek J. 2013: *Awatar i updateowanie, czyli rzeczywistość elektroniczna w codziennym komunikacyjnym obcowaniu*, „Język Polski” IXCVI, z. 5, s. 353–355.
- MoncoPL: wyszukiwarka korpusowa (<http://monco.frazeo.pl>).
- MSSiMP: *Miejski Słownik Słangu i Mowy Potocznej* (<https://www.miejski.pl>).
- Niepytalska-Osiecka A. 2014: *O „fejku”, „lajku” i „lejcie” w polszczyźnie internetowej*, „Język Polski” IXCIV, z. 4, s. 343–352.
- NKJP: Narodowy Korpus Języka Polskiego (<http://nkjp.pl>).
- Nowowiejski B. 1996: *Zapożyczenia leksykalne z języka niemieckiego w polszczyźnie XIX wieku (na materiale czasopism)*, Dział Wydawnictw Filii Uniwersytetu Warszawskiego, Białystok 1996.
- OJ UW: *Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego. Najnowsze Słownictwo Polskie* (<https://nowewyrazy.uw.edu.pl>).
- Pęzik P. 2020: *Budowa i zastosowania korpusu monitorującego MoncoPL*, „Forum Lingwistyczne”, nr 7, s. 133–150.
- Przybylska R. 2009: *O niektórych anglicyzmach w języku młodzieży*, [w:] A. Janus-Sitarz (red.), *W trosce o dobrą edukację. Prace dedykowane profesor Jadwidze Kowalikowej z okazji 40-lecia pracy naukowej*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków, s. 102–112.

- Różycka I. 2006: *Wybrane zjawiska z zakresu aspektu w procesie adaptacji nowszych czasowników obcego pochodzenia*, [w:] A. Naruszewicz-Duchlińska, M. Rutkowski (red.), *Nowe zjawiska w języku, tekście i komunikacji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn, s. 87–94.
- Różycka I. 2007: *Nowe czasowniki obcego pochodzenia w aspekcie diachronicznym i synchronicznym*, [w:] S. Gala (red.), *Diachronia w badaniach nad językiem szkoły wyższej*, cz. 2, „Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego” LII, s. 195–204.
- SJP PWN: *Słownik języka polskiego PWN* (<https://sjp.pwn.pl/sjp>).
- Urban M. 2014: *Adaptacja morfologiczna zapożyczeń angielskich we współczesnej polszczyźnie*, „HETEROGLOSSIA. Studia Kulturoznawczo-Filologiczne”, nr 4, s. 85–90.
- Waszakowa K. 2005: *Przejawy internacjonalizacji w słowotwórstwie współczesnej polszczyzny*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Wierchoń P. 2016: *Z kart historii „parcia na” neologizmy*, „Poradnik Językowy”, z. 4, s. 110–129.
- Witalisz A. 2016: *Przewodnik po anglicyzmach w języku polskim*, Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego, Kraków.
- Witalisz A. 2019: *Kryteria oceny poprawności anglicyzmów w profesjolektach*, „Poradnik Językowy”, z. 8, s. 46–57.
- WSJP PAN: *Wielki słownik języka polskiego PAN*, red. P. Źmigrodzki (<https://wsjp.pl>).
- WSO PWN: *Wielki słownik ortograficzny PWN* (<https://sjp.pwn.pl>).
- Wyrwas K. 2015: *Czy poprawne są formy lajkować i hejtować?* (online: <http://www.poradniajezykowa.us.edu.pl>, dostęp: 23 września 2021).

Summary

Upgrade'ować* or *upgradować*? Fluctuations in the notation of verbs borrowed from English ending in a silent *e

Keywords: loan words, verbs, orthography, sociolect, derivative.

The subject of the article is fluctuations in the notation of some newer verbal borrowings from English. The main issue is the formulation of normative recommendations which concern the spelling of verbs which in the original notation end with a silent *e*.